Smart Market Report 2024

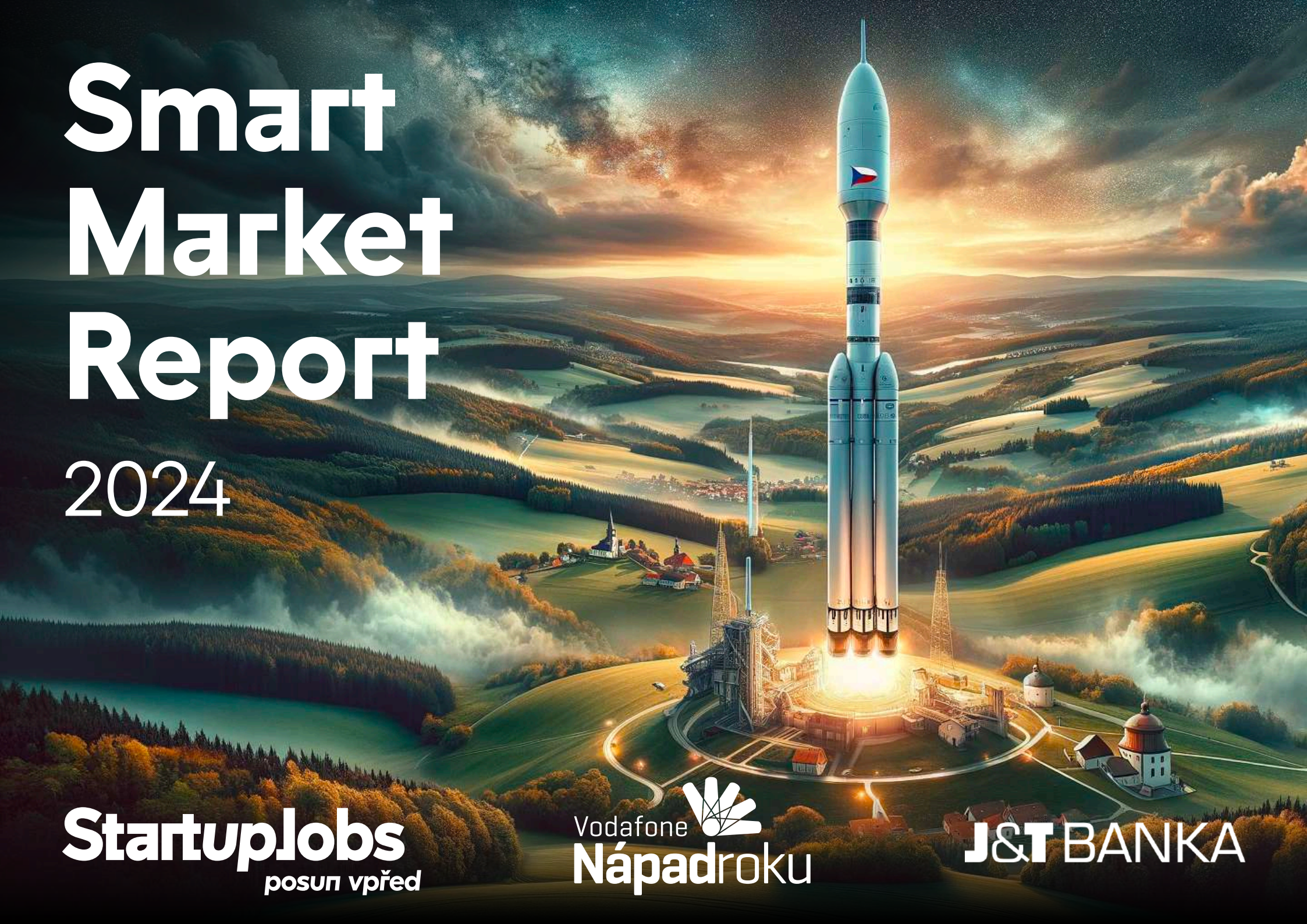

Startuplobs posun vpřed

Vodafone Nápad roku

J&T BANKA

Svět bájných zvířat, snů i omylů

Téměř jakákoli diskuze na téma startup je zatížena velkou mírou zkreslení a někdy i nedorozumění. Jedním z důvodů je těžká uchopitelnost této části ekonomiky a obecně společnosti. Základem komplikací je už jen to, že chybí jasná a srozumitelná definice – co si vlastně pod pojmem startup představit? Vedle anglických názvů a zkratek vše zhoršuje i používání mytických pojmů, například jednorožec.

Cílem tohoto dokumentu je vnést trochu světla do tohoto na první pohled tajemného lesa kolem nás. Ukážeme, že nejde o malý skrytý kout, ale představuje podstatně větší část ekonomiky, než si mnozí myslí. Svět startupů také není žádná temná a vzdálená džungle. Je jiný, než si většina společnosti představuje, a možná, pro mnohé, až nečekaně blízký. Poslední pohled bude asi nejméně kontroverzní, protože ukážeme, že jde o velmi dynamické a růstové podhoubí české ekonomiky.

Co je vlastně startup?

Přímo kardinální problém na začátku je, jak definovat startup. Encyklopedická definice zní, že startup je podnikatelský subjekt, obvykle začínající společnost, která se na základě inovativního přístupu a často za použití vyspělé technologie rychle vyvíjí a může mít i ohromný potenciál k růstu, pokud uspěje.

Termín startup se poprvé objevil v americkém prostředí před více než 40 lety, ale velkou popularizaci přinesl až přelom tisíciletí s rozmachem internetu a internetových firem. Hlavním centrem těchto technologických firem je kalifornské Silicon Valley, ale postupně i další velká města v USA (Seattle, Los Angeles, Boston, New York) a jinde po světě (Londýn, Tel Aviv, Singapur).

Dnes se pojmem start-up neoznačuje jen technologická či internetová firma, i když často z toho prostředí pochází, ale startupy vznikají i v řadě dalších oborů – služby, průmysl, stavební materiály či třeba těžba surovin. Společnými jmenovateli startupů bez ohledu na obor jsou: nová společnost, rychlý růst, převratný nápad či postup, využití moderních technologií, ohromný potenciál spojený také s obrovským rizikem.

Pro účely tohoto reportu pracujeme s pojmem startup v kontextu firem, které jsou registrované a inzerují na pracovním portálu StartupJobs.cz, které bereme jako reprezentativní vzorek českých startupů.

Obsah

1. Větší, než si myslíte 4

2. Jiný, než si představujete 9

3. Rychle rostoucí část stagnující ekonomiky 14

1. Větší, než si myslíte.

1. Větší, než si myslíte

Prvním překvapením může být, že startupové prostředí je makroekonomicky podstatně významnější část české ekonomiky, než by si široká i odborná veřejnost mohla myslet. Tento význam můžeme měřit trhem práce, následně příjmy do státního rozpočtu a přibližnou aproximací k HDP.

Trh práce – dvakrát více zaměstnanců než v zemědělství

V roce 2022 startupové firmy zaměstnávaly asi 150 tisíc lidí na různé úvazky. Tento údaj odpovídá asi 4 % všech zaměstnanců v ČR v roce 2022 a zahrnuje pouze zaměstnance firem, přičemž celkovou zaměstnanost tvoří také další lidé v různých pracovněprávních vztazích, např. majitelé firem nebo podnikatelé jako samostatně činné osoby. Následně i minimální odhad na celkové zaměstnanosti činí asi 3 %. Z tohoto hlediska startupy v ČR zaměstnávají téměř dvakrát tolik lidí než celý sektor zemědělství a odpovídá to asi třem čtvrtinám zaměstnanosti ve stavebnictví.

Počet zaměstnanců v sektorech (tis.)

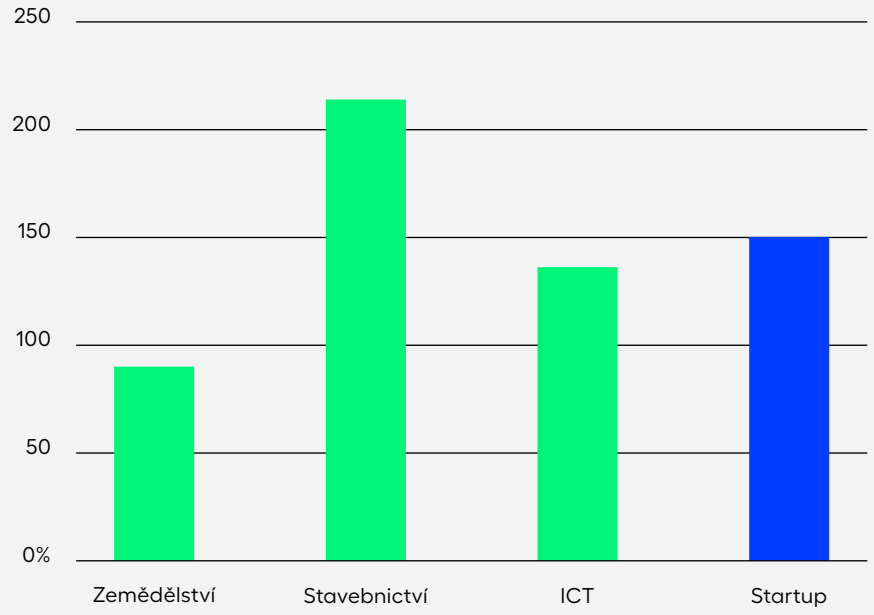

Graf č. 1: Počet zaměstnanců v ČR ve vybraných sektorech v roce 2022

Zdroj: ČSÚ, StartupJobs

1. Větší, než si myslíte

ČR - Objem vyplacených mezd (mld. Kč)

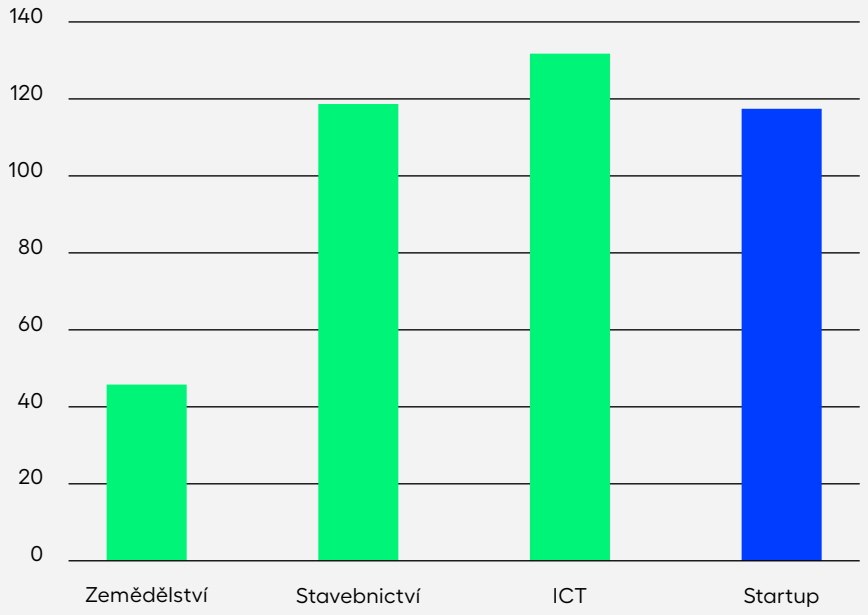

Graf č. 2: Objem vyplacených mezd zaměstnancům ve vybraných sektorech v ČR v roce 2022

Zdroj: ČSÚ, StartupJobs, vlastní výpočty

Nadprůměrná mzda – horních 10 %

Zaměstnanci ve startupových firmách pobírali v roce 2022 průměrnou mzdu téměř 65 tisíc korun. V rámci ekonomiky jde o oblast nadprůměrných příjmů, protože v roce 2022 průměrná mzda v české ekonomice byla 43 tisíce korun. Pro doplnění: mediánová mzda v české ekonomice za rok 2022 byla 37 tisíc korun měsíčně. Z hlediska distribuce (rozložení) mezd odpovídala hodnota 65 tisíc korun 9. decilu. Jinými slovy průměrná mzda ve startupových firmách odpovídala hodnotě, na kterou 90 procent zaměstnanců v ČR nedosáhlo. Je to dáno především specifickou strukturou zaměstnanců ve startupech, kde převažují vysoce kvalifikovaní pracovníci, kterých je na trhu obecně nedostatek, proto je jejich práce vysoce ceněna. Primárně jde o pracovníky z oblasti IT.

117 miliard na mzdách

V roce 2022 startupové firmy jen svým zaměstnanců na mzdách vyplatily asi 117 miliard korun, což v rámci české ekonomiky představuje více než 5% podíl na tom, kolik české firmy vyplatily svým zaměstnancům na mzdách celkem. Je to také více než 2,5krát tolik, co vyplatily svým zaměstnancům firmy v zeměděl-ství. Rozměrově jde o stejnou částku, kterou svým zaměstnancům na mzdách vyplatily všechny firmy ve stavebnictví.

Tento fakt se pak následně projevuje v odhadovaném podílů na příjmech veřejných rozpočtů, který dosahuje asi 6 % u zdravotního pojištění a také sociálních odvodech.[1] Podíl na výběru z daně z příjmů fyzických osob by mohl být až 9 %.

[1]Asi 13 mld. na zdravotním pojištění (269 mld. korun celkem) a 37 mld. na sociálních odvodech (640 mld. korun celkem).

1. Větší, než si myslíte

Asi 5 % české ekonomiky

Určit přesný podíl startupového prostředí na české ekonomice je velmi složité, protože neznáme základní statistiky startupových firem, jako je produkce a přidaná hodnota. Následně se musíme spokojit jen s nepřímým odhadem na základě dat k trhu práce, jako je počet zaměstnanců a údaje o mzdách. Vzhledem ke známým datům odhadujeme, že podíl startupového prostředí na české ekonomice odhadujeme kolem úrovně 5 %. Jsme si vědomi, že jde o velmi hrubý odhad. Na trhu práce (zaměstnanci) vychází tento podíl menší, ale nadprůměrné příjmy a vyšší přidaná hodnota jej bude pravděpodobně zase zvyšovat.

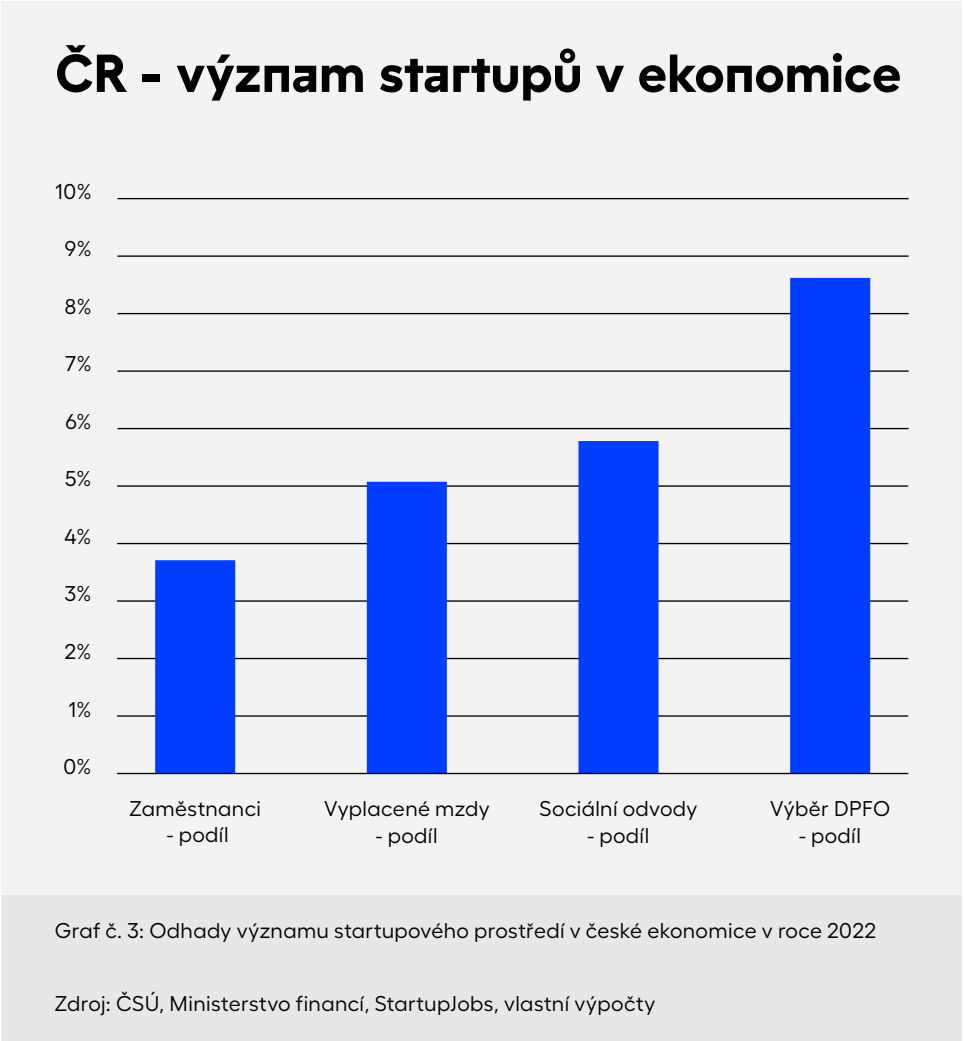

Graf č. 3: Odhady významu startupového prostředí v české ekonomice v roce 2022

Zdroj: ČSÚ, Ministerstvo financí, StartupJobs, vlastní výpočty

[1]Asi 13 mld. na zdravotním pojištění (269 mld. korun celkem) a 37 mld. na sociálních odvodech (640 mld. korun celkem).

1. Větší, než si myslíte

ČR - investice do startupů

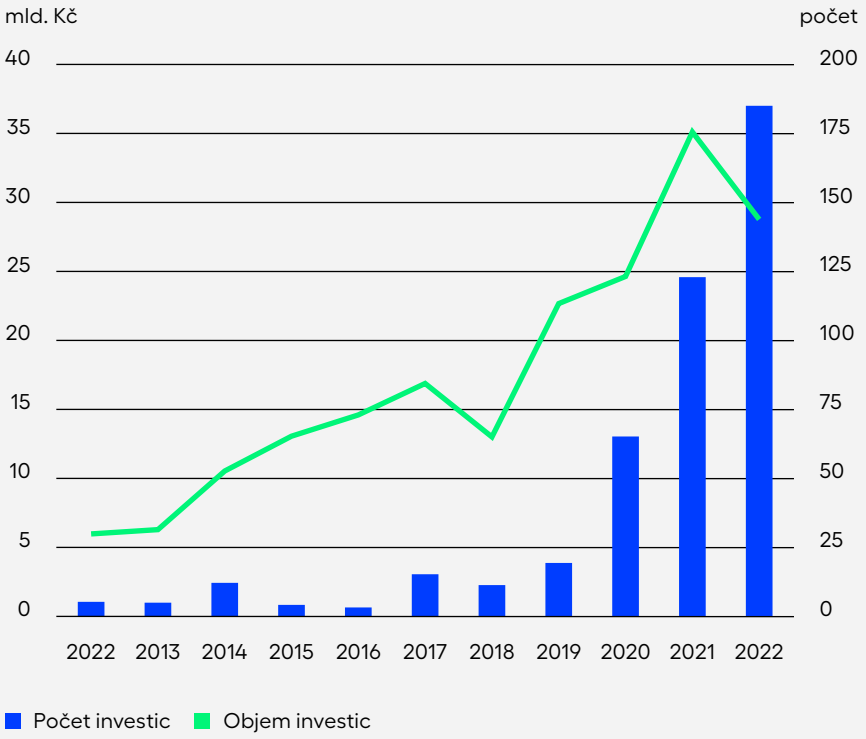

Graf č. 4: Objem a počet investičních transakcí ve startupovém prostředí v ČR

Zdroj: CzechFounders, ČNB, vlastní výpočty

37 miliard korun ve 145 transakcích

Startupové podhoubí v České republice je živé i z hlediska transakcí a přitahování nového kapitálu. V roce 2022 se provedlo celkem 145 zdokumentovaných transakcí v celkovém objemu 37 mld. korun (cca 1,5 mld. eur), což znamená, že průměrná výše transakce byla asi 260 milionů korun. Celkový objem transakcí a její průměrná výše ukazují, že už nejde jen o okrajovou část ekonomiky v podobě malých garážových firem.

2. Jiný, než si představujete

2. Jiný, než si představujete

Vzhledem k velikosti startupového prostředí nejde jen o firmy v jednom oboru. Startupové firmy v roce 2022 zaměstnávaly asi 150 tisíc zaměstnanců, podle údajů ČSÚ ve stejné době v IT firmách a telekomunikacích pracovalo asi 135 tisíc zaměstnanců. Startupové firmy mají velký podíl v IT oborech, ale jsou rozprostřeny i do dalších oborů a činností – od služeb přes obchod až po průmysl v podobě 3D tisku a vývoje nových materiálů. Vzhledem k multioborovému zaměření je přesné rozložení po oborech pravděpodobně nemožné.

Rozdělení kapitálu dle sektorů

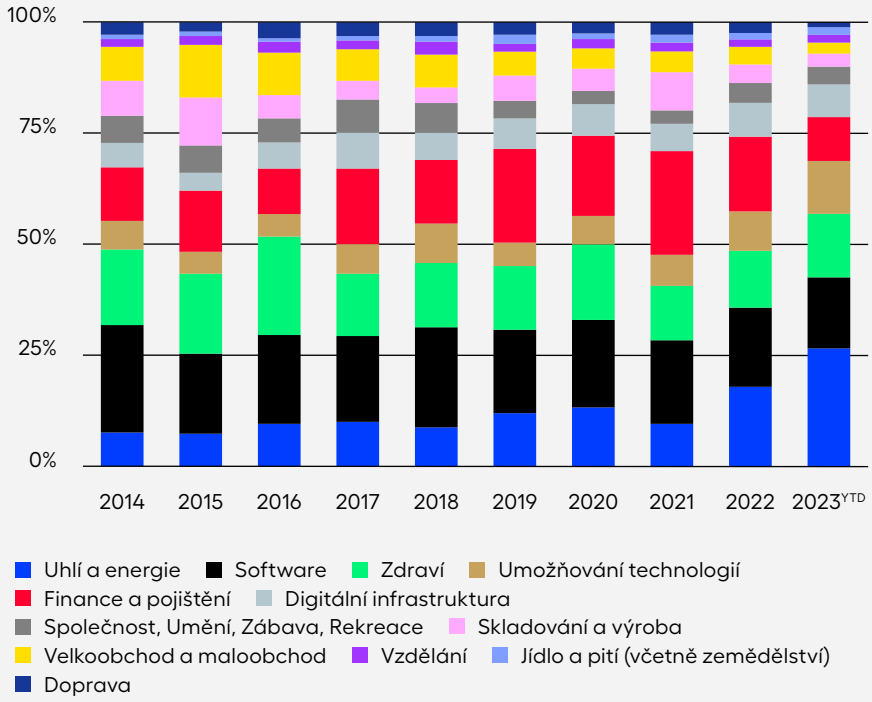

Graf č. 5: Rozdělení kapitálu investovaného podle sektoru (%), 2014 - 2023, celá Evropa

Zdroj: Atomico

Poznámka: Data is as of 30 September 2023. Excludes the following: biotech, secondary transactions, debt, lending capital and gratns.

2. Jiný, než si představujete

ČR - počet míst ve startupech po regionech

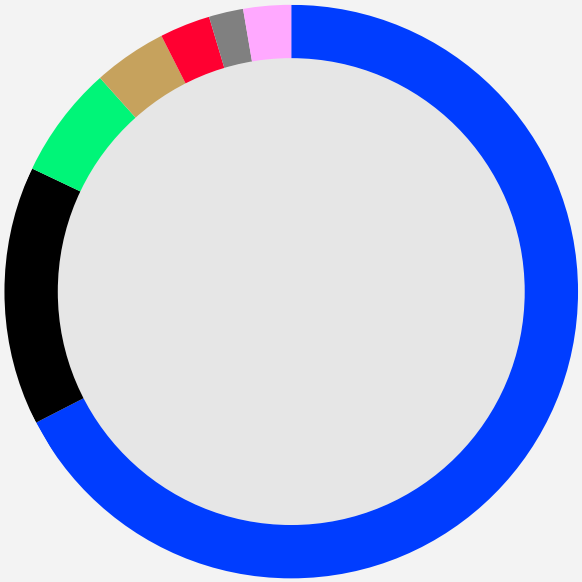

Graf č. 6: ČR – počet míst ve startupech po regionech

Zdroj: StartupJobs

Regionální rozložení – nejen Praha

Regionálně dominantním centrem pro sídlo startupu je v České republice Praha, kde se nachází asi 2/3 všech startupů. Další větší podíl připadá na jižní Moravu s Brnem, kam připadá asi 1/6 všech startupů. Rozložení ve zbytku republiky je relativně rovnoměrné, i když mírně vyšší podíl má severní Morava. Toto regionální rozložení se zásadně neodlišuje od rozložení firem v ČR, kde je také dominantní Praha, v níž jsou registrovány více než 2/5 všech firem v ČR, hlavní město s odstupem následuje Jihomoravský kraj. Jinými slovy regionální rozložení startupů nekopíruje jen rozložení vysokých technických škol v ČR (Praha a Brno), ale odráží také rozložení ekonomické aktivity v České republice.

2. Jiný, než si představujete

Pestrost podle velikosti a zaměstnanosti

Ve struktuře data ukazují, že startupy jsou typicky spíše mikrofirmy[2] než malé a střední podniky. Z hlediska struktury polovina všech startupů v ČR nemá více než pět zaměstnanců. Dokonce firmy, které mají méně než 20 zaměstnanců, představují na počet tři čtvrtiny všech startupů. Ovšem startupové podhoubí obsahuje jak mikrofirmy na začátku cesty, tak už i rostoucí úspěšné příběhy. Z hlediska celkové zaměstnanosti jsou důležité právě malé a střední firmy, což pak odráží průměrný počet zaměstnanců ve startupu, který dosahuje téměř 40 lidí na jednu firmu. Následují startupy v rozmezí 100–500 zaměstnanců, tvoří více než třetinu všech pracovních míst, i když podle počtu jde jen o 6 % firem. Firmy se 100–500 zaměstnanci jsou z hlediska definice střední podniky.

ČR - počet startupů podle počtu zaměstnanců

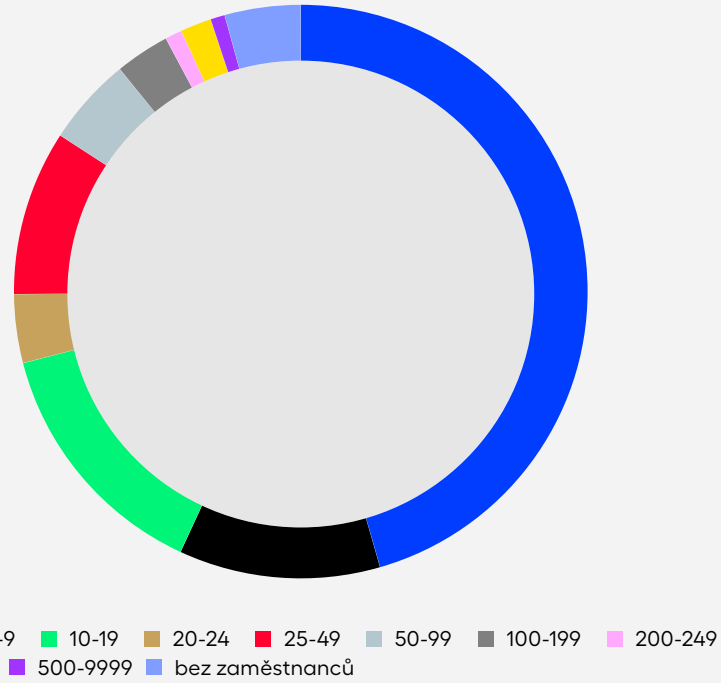

Graf č. 7: ČR – počet startupů podle počtu zaměstnanců

Zdroj: StartupJobs

[2]Mikrofirma je firma do 10 zaměstnanců a její obrat či bilance je obvykle do 2 mil. eur (tj. cca 50 mil. korun).

2. Jiný, než si představujete

ČR - Rozložení zaměstnanosti ve startupech podle velikosti

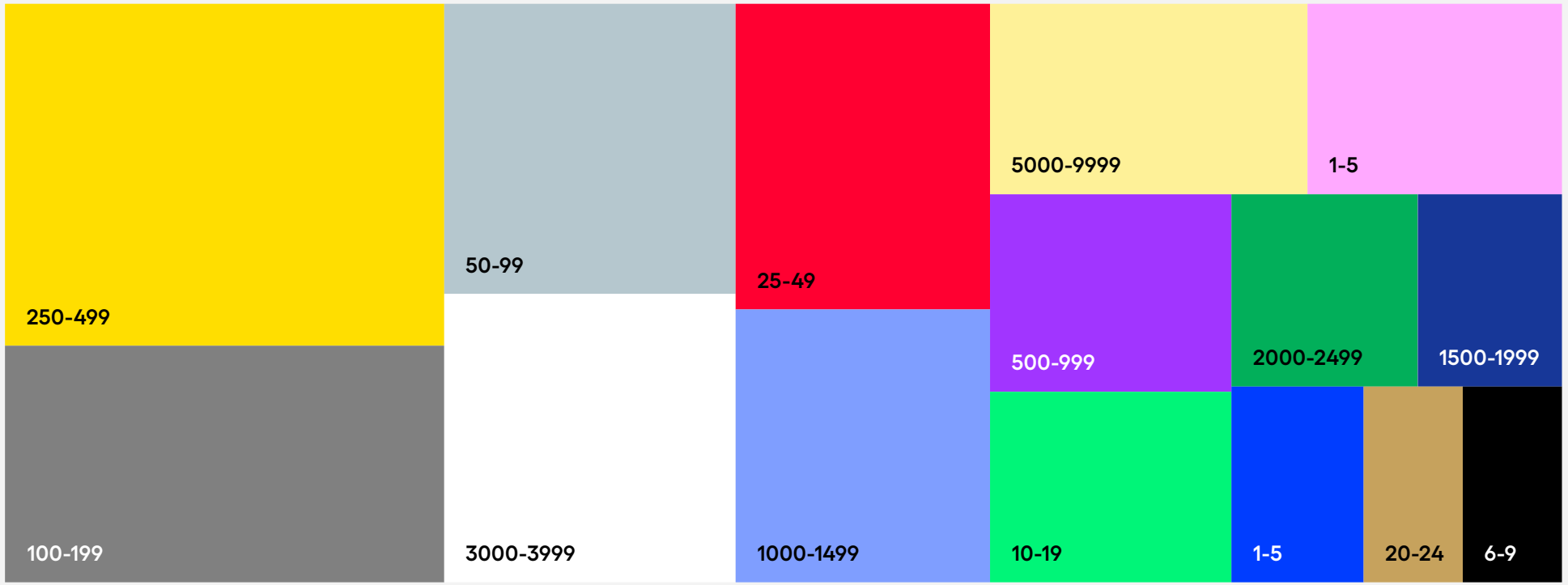

Graf č. 8: ČR – počet startupů podle počtu zaměstnanců

Zdroj: StartupJobs

3. Rychle rostoucí, část stagnující ekonomiky

3. Rychle rostoucí, část stagnující ekonomiky

Ač česká ekonomika poslední roky spíše stagnuje a je dokonce jedinou ekonomikou EU, která se nedostala na předcovidovou úroveň, startupové podhoubí české ekonomiky přesto prochází poslední roky velmi dynamickým vývojem.

Za 4 roky o třetinu navíc

Během čtyř let (2018–2022) počet startupů narostl o třetinu. Podobným vývojem prošla i celková zaměstnanost ve startupech, která narostla o třetinu, tedy rostla průměrným tempem 7 % ročně. Ve stejné době se průměrná mzda ve startupech zvýšila asi o 35 %, tj. rostla průměrným tempem 8 % ročně. Ve stejné době se průměrná mzda v české ekonomice zvýšila o 26 %.

Toto dynamické prostředí odráží i překotný vývoj z hlediska financování, který se mezi roky 2018 a 2022 zvýšil na 16násobek z více než 2 mld. korun v roce 2018 na rekordních 37 mld. v roce 2022. Průměrná výše transakce se zvýšila z 35 milionů korun na 256 milionů. V roce 2022 objem transakcí v evropských startupech dosáhl asi 82 mld. amerických dolarů, podíl České republiky tudíž činil asi 2 %, což je dvojnásobek, než je podíl české ekonomiky na evropské ekonomice.

Tyto souhrnné údaje z hlediska financování zahrnují širokou paletu transakcí. V řadě případů šlo o standardní zvyšování základního kapitálu ve společnostech ze strany investorů. Některé společnosti mimo rané fáze vývoje využívaly také dluhové financování a hybridní nástroje na pomezí kapitálu a dluhu. Statistiky financování zahrnují i prodeje firem, tzv. exity. I tento rozměr ukazuje velkou pestrost startupového prostředí a obtížnost ho zařadit do jednoduchých škatulek.

ČR - Počet zaměstnanců ve startupech

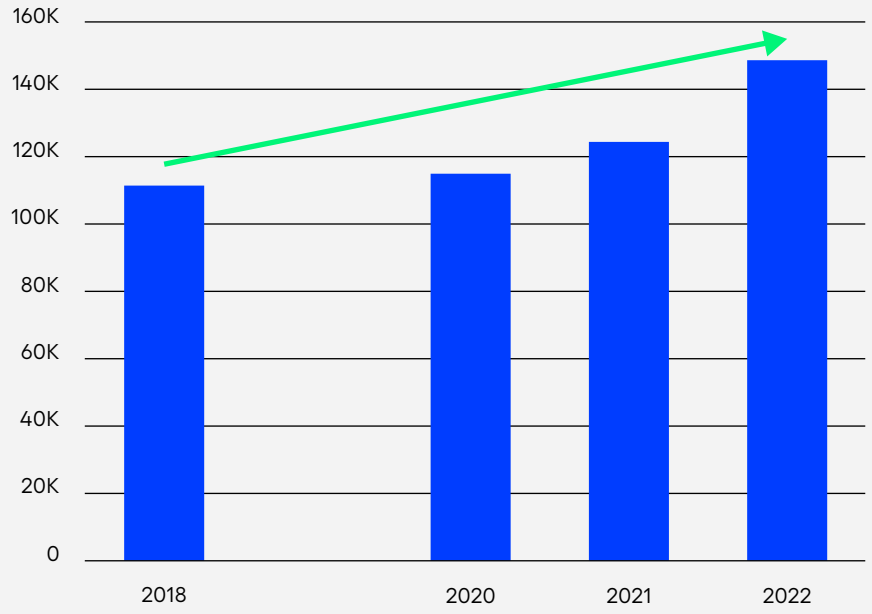

Graf č. 9: ČR – počet zaměstnanců ve startupech

Zdroj: StartupJobs

3. Rychle rostoucí, část stagnující ekonomiky

V letech 2018 až 2022 domácí startupové podhoubí prošlo velmi dynamickým vývojem ve všech rozměrech – od počtu přes strukturu až po finanční toky.

Závěr

Startup v české ekonomice není mytický jednorožec ani prázdný buzzword, tedy jen pojem, který je nějakou dobu populární používat. Startupové prostředí se postupně stalo nedílnou součástí české ekonomiky, má větší význam, než si široká veřejnost možná uvědomuje. Je to také velmi dynamické prostředí, které lze někdy velmi obtížně zařadit do zaběhlých škatulek. Právě tato dynamičnost, jistá nespoutanost a živelnost budou potenciálně vytvářet rostoucí tlak na stát a jeho regulace, které se například týkají trhu práce, zdanění a to včetně zdanění práce.

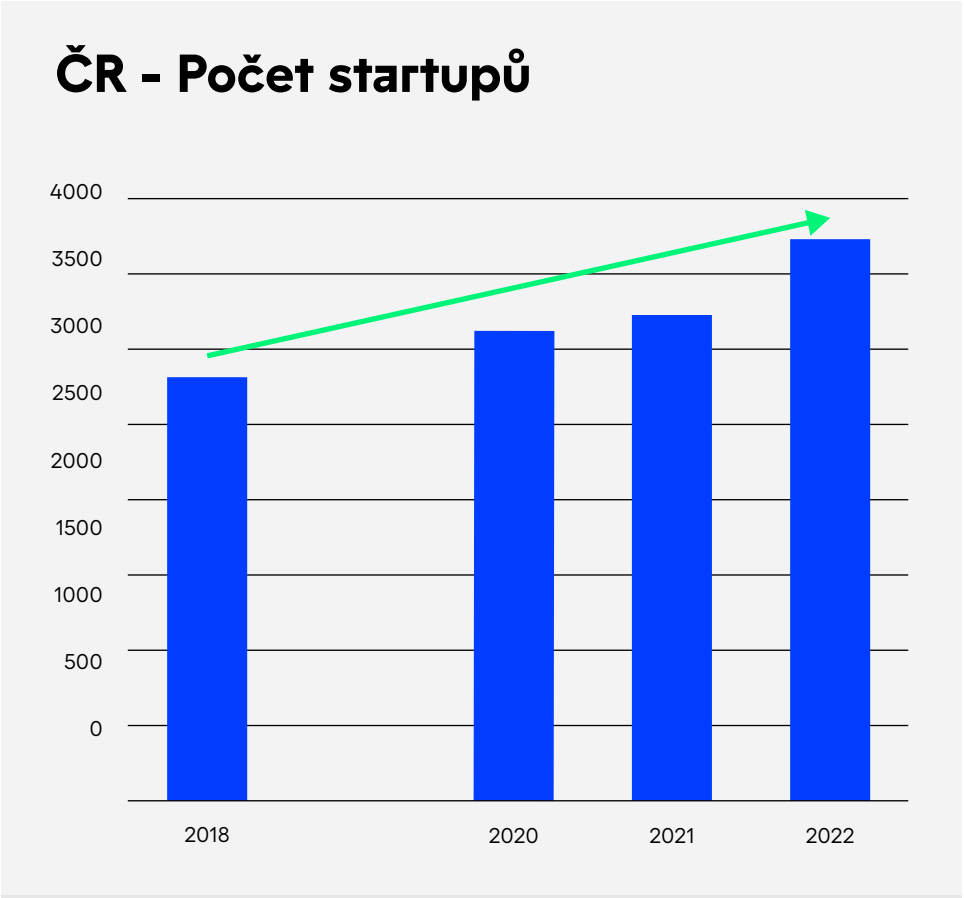

Graf č. 10: ČR – počet startupů

Zdroj: StartupJobs

Zdroje:

ČSÚ – počet zaměstnanců
https://www.czso.cz/documents/10180/190537016/pmzcr120423_3.xlsx

ČSÚ – národní účty – mzdy a platy
https://apl.czso.cz/nufile/jwf23h2sdshjkrnb5c65dsf8ldief/hdpcr010524_m.xlsx

Ministerstvo financí ČR – plnění státního rozpočtu
https://www.mfcr.cz/cs/rozpoctova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpoctu

State of European Tech
https://stateofeuropeantech.com/

ČNB – kurzy devizového trhu
https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/

Kontaktujte nás

Tereza Vyhnanovská
tereza.vyhnanovska@husta.cz
+420 777 041 658

www.smartmarketreport.cz